

AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS APSAUGOS RĖMIMO
PROGRAMOS ĮSTATYMO NR. VIII-2025 3 IR 4 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO,
LIETUVOS RESPUBLIKOS ANGLIAVANDENILIŲ IŠTEKLIŲ MOKESČIO ĮSTATYMO
NR. I-2944 12 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS
MOKESČIO UŽ APLINKOS TERŠIMĄ ĮSTATYMO NR. VIII-1183 12 STRAIPSNIO
PAKEITIMO ĮSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS MOKESČIO UŽ
VALSTYBINIUS GAMTOS IŠTEKLIUS ĮSTATYMO NR. I-1163 11 STRAIPSNIO
PAKEITIMO ĮSTATYMO
ĮSTATYMŲ PROJEKTŲ

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai:

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2020 m. lapkričio 3 d. priėmė nutarimą Nr. KT187-N15/2020 „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų, kuriais reguliuojamas tam tikrų programų, fondų arba institucijų finansavimas, nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (toliau – Nutarimas). Šiame nutarime konstatuota, kad Lietuvos Respublikos angliavandenilių išteklių mokesčio įstatymo (toliau – AIMĮ) Nr. I-2944, Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos rėmimo programos įstatymo (toliau – AARPI), Lietuvos Respublikos mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo (toliau – MATI) Nr. VIII-1183, Lietuvos Respublikos mokesčio už valstybinius gamtos išteklius įstatymo (toliau – MVGIĮ) Nr. I-1163. Nr. IX-1607 nuostatos prieštarauja Lietuvos Respublikos konstitucijai. Nors nutarimas priimtas dar 2020 m. lapkričio 3 d., tačiau iki šiol Lietuvos Respublikos Vyriausybė nėra priėmusi teisės aktų, kurie ištaisytų teisinio reguliavimo spragas, todėl šiuo metu Specialiosios aplinkos apsaugos rėmimo programos veikia antikonstituciškai ir kyla abejonės dėl lėšų naudojimo ir paskirstymo atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas nutarė:

- Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos rėmimo programos įstatymo (Žin., 2000, Nr. [92-2872](#)) 3 straipsnio (su 2018 m. rugsėjo 11 d. pakeitimu; TAR, 2018-09-19, Nr. 14700) 1–7, 9–13 punktai, 4 straipsnio 1 dalis (2010 m. liepos 2 d. redakcija; Žin., 2010, Nr. [84-4409](#)) neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

- Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos rėmimo programos įstatymo 3 straipsnio 8 punktas (2018 m. rugsėjo 11 d. redakcija; TAR, 2018-09-19, Nr. 14700) prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 67 straipsnio 14 punkto nuostatai, kad Seimas tvirtina valstybės biudžetą, 94 straipsnio 4 punkto nuostatai, kad Vyriausybė rengia valstybės biudžeto projektą, 129 straipsniui, 130 straipsnio nuostatai, kad valstybės biudžeto projektą sudaro Vyriausybė, 131 straipsnio 1 dalies nuostatai, kad valstybės biudžeto projektą svarsto Seimas ir tvirtina įstatymu, 2 dalies nuostatai, kad negalima mažinti įstatymų numatytų išlaidų, kol tie įstatymai nepakeisti.

- Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos rėmimo programos įstatymo (Žin., 2000, Nr. [92-2872](#)) 4 straipsnio 2 dalis prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 129 straipsniui, 131 straipsnio 2 dalies nuostatai, kad negalima mažinti įstatymų numatytų išlaidų, kol tie įstatymai nepakeisti.

- Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo 10 straipsnio (2014 m. lapkričio 13 d. redakcija; TAR, 2014-12-01, Nr. 18284) 1 dalies 1 punktas prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 67 straipsnio 14 punkto nuostatai, kad Seimas tvirtina valstybės biudžetą, 94 straipsnio 4 punkto nuostatai, kad Vyriausybė rengia valstybės biudžeto projektą, 129 straipsniui, 130 straipsnio nuostatai, kad valstybės biudžeto projektą sudaro Vyriausybė, 131

straipsnio 1 dalies nuostatai, kad valstybės biudžeto projektą svarsto Seimas ir tvirtina įstatymu, 2 dalies nuostatai, kad negalima mažinti įstatymų numatytų išlaidų, kol tie įstatymai nepakeisti.

- Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo (2020 m. birželio 25 d. redakcija; TAR, 2020-07-07, Nr. 15136) 12 straipsnio 1 dalies 1 punktas prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 67 straipsnio 14 punkto nuostatai, kad Seimas tvirtina valstybės biudžetą, 94 straipsnio 4 punkto nuostatai, kad Vyriausybė rengia valstybės biudžeto projektą, 129 straipsniui, 130 straipsnio nuostatai, kad valstybės biudžeto projektą sudaro Vyriausybė, 131 straipsnio 1 dalies nuostatai, kad valstybės biudžeto projektą svarsto Seimas ir tvirtina įstatymu, 2 dalies nuostatai, kad negalima mažinti įstatymų numatytų išlaidų, kol tie įstatymai nepakeisti.

T.y. pagrindiniai akcentai yra tie, kad negalima nepanaudotų lėšų perkelti į kitų metų biudžetą, taip pat negalima paskirstyti to pačio mokesčių paskirstyti į skirtingus - savivaldybių ir valstybės biudžetus. Šiuos pakeitimus būtina padaryti, kad lėšų naudojimas būtų teisėtas.

Taip pat atsižvelgiant į tai, kad šiuo metu savivaldybės gyventojai tiesiogiai patiria taršos poveikį, gyvūnų daromą žalą ir t.t., todėl savivaldybės geriausiai gali įvertinti kokios priemonės yra naudingiausios siekiant sumažinti taršą, pagerinti gyvūnų apsaugą imtis priemonių, kad apsaugoti gyvąją ir negyvąją gamtą nuo žmogaus poveikio ir atvirkščiai. Šiuo įstatymo projektu siekiama teisingiau paskirstyti, kurie mokesčiai priskirtini valstybės ir savivaldybių biudžetams. Šiuo projektu planuojama, kad savivaldybės gaus nuo 5 iki 10 mln. eurų daugiau kasmet.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai:

Seimo narė Ligita Girskienė.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai:

Šiuo metu mokesčiai už teršalų išmetimą į aplinką, mokesčiai už valstybinius išteklius ir mokesčiai, sumokėti už medžiojamųjų gyvūnų išteklių naudojimą yra skirstomos procentaliomis dalimis valstybei ir savivaldybei.

Mokestis už aplinkos teršimą iš stacionariųjų ir mobiliųjų taršos šaltinių skirstomas 30% į valstybės biudžetą, 70% į savivaldybės.

Mokesčiai, sumokėti už medžiojamųjų gyvūnų išteklių naudojimą paskiriant 50% savivaldybei, 50% valstybės pajamoms.

Angliavandenilių išteklių mokestis įskaitomas: 90 procentų – į valstybės biudžetą, 10 procentų – į savivaldybės. Taip pat nustatyta bauda yra įskaitoma: 90 procentų – į valstybės biudžetą, 10 procentų – į savivaldybės biudžetą.

Mokestis už valstybinius gamtos išteklius, išskyrus mokestį už medžiojamųjų gyvūnų išteklius, įskaitomas: 80 procentų – į valstybės biudžetą, o 20 procentų – į savivaldybės biudžetą ir teisės aktų nustatyta tvarka naudojamas Savivaldybių aplinkos apsaugos rėmimo specialiajai programai finansuoti.

Didesnio tarifo mokestis už valstybinius gamtos išteklius įskaitomas: 90 procentų – į valstybės biudžetą, o 10 procentų – į savivaldybės biudžetą.

Mokestis už medžiojamųjų gyvūnų išteklius įskaitomas: 50 procentų mokesčio už medžiojamųjų gyvūnų išteklius – į savivaldybės biudžetą ir 50 procentų – į valstybės biudžetą.

AARPI numatyta, kad specialiosios programos lėšos nepanaudotos einamaisiais biudžetiniais metais, naudojamos kitiems metams numatytoms priemonėms finansuoti.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama:

Savivaldybės aplinkos apsaugos rėmimo specialiosios programos tikslas – finansuoti savivaldybių vykdomas aplinkos apsaugos priemones, siekiant kurti sveiką ir darnią aplinką savivaldybės teritorijoje. Programos lėšos laikomos atskiroje kaupiamojoje sąskaitoje ir naudojamos vadovaujantis Lietuvos Respublikos savivaldybių aplinkos apsaugos rėmimo specialiosios programos įstatymu, Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymu ir kitais teisės aktais aplinkos kokybės gerinimo ir aplinkos apsaugos priemonėms savivaldybių teritorijose, atliekų tvarkymo infrastruktūros plėtros priemonėms, aplinkos monitoringo, prevencinės, aplinkos atkūrimo priemonėms, visuomenės švietimo ir mokymo aplinkosaugos klausimais priemonėms, želdynų ir želdinių apsaugos, tvarkymo, būklės stebėsenos, želdynų kūrimo, želdinių veisimo, inventorizacijos priemonėms, medžiojamų gyvūnų daromos žalos prevencijos priemonėms ir kt. su Medžioklės įstatymu susijusioms priemonėms finansuoti.

Aplinkos apsaugos rėmimo specialiosios programos lėšos savivaldybėms yra labai svarbios ir miestuose bei rajonuose sudaro ženklų biudžeto pajamų dalį. Šiomis lėšomis savivaldybės finansuoja daugybę reikšmingų priemonių, kurios yra svarbios sveikos ir darnios aplinkos savivaldybės teritorijoje užtikrinimui, aplinkos kokybės stebėsenai, aplinkos kokybės gerinimo planų rengimui ir pan. Ženkli dalis programos lėšų kasmet skiriama visuomenės sveikatos programų įgyvendinimui. Svarbu paminėti, kad programos lėšų netekimas turėtų reikšmingą įtaką eilei savivaldos aplinkosaugos veiklos sričių.

Projektu siūloma Aplinkos apsaugos rėmimo specialiosios programos lėšas paskirstyti tarp Valstybės dalies (toliau – VD) ir Savivaldybės pajamų dalies (toliau – SD) taip:

Mokesčiai už teršalų išmetimą į aplinką šiuo metu - 30 % VD, 70 % SD; siūloma 100 % SD.

Mokestis už valstybinius gamtos išteklius šiuo metu - 80 % VD, 20 % SD; siūloma 100 % SD.

mokesčiai, sumokėti už medžiojamųjų gyvūnų išteklių naudojimą - šiuo metu - 50 % VD, 50 % ; siūloma 100 % SD.

didesnio tarifo mokestis už gamtos išteklius, mokestis už angliavandenilių išteklius, baudos už nuslėptus ar nedeklaruotus angliavandenilių išteklius šiuo metu - 90 % VD, 10 % ; siūloma - 50 % VD, 50 % SD .

mokestis už angliavandenilių išteklius, baudos už pažeidimus susijusius su angliavandenilių ištekliais - 90 % VD, 10 % SD ; siūloma 100 % SD.

Taip pat numatoma panaikinti Lietuvos Respublikos Konstitucijai prieštaraujančią nuostatą, kad specialiųjų programų lėšos, nepanaudotos einamaisiais biudžetiniais metais, naudojamos kitiems metams numatytooms priemonėms finansuoti.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymų projektus toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta:

Priėmus įstatymus, neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai:

Įstatymo projektai neturės įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai:

Įstatymai neturės įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

8. Ar įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams:

Įstatymų paketas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios:

Priėmus įstatymų projektus, kitų įstatymų keisti nereikės. Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija turės priimti šio Projekto įgyvendinamuosius teisės aktus.

10. Ar įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka:

Įstatymų projektai parengti laikantis nustatytų reikalavimų.

11. Ar įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus:

Įstatymo projektai neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos dokumentams.

12. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti:

Priėmus įstatymų projektus Lietuvos Respublikos vyriausybė ar jos įgaliota institucija iki 2022 m. gruodžio 31 d. turėtų priimti įgyvendinamuosius teisės aktus.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais):

Tai bus lėšų perskirstymas ir efektyvesnis lėšų panaudojimas atitinkantis Lietuvos Respublikos konstitucijai.

14. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados:

Negauta

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis:

"Aplinka", "savivaldybės", "valstybės biudžetas", "medžioklė", "tarša", "mokesčiai",

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai:

